

1. Державний комітет статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Принципи корпоративного управління від 11 грудня 2003р. №54.
3. Довгоруку Л.Я. Принципи аудиторського нагляду // Економіка, фінанси, право. – 2003. – №8. – С.19.
4. Михайлик О. Як читати і аналізувати фінансову звітність. Міжнародна фінансова корпорація, проект «Корпоративний розвиток в Україні». – К., 2004. – 107 с.
5. Негыкша О. Организация службы внутреннего аудита и ее работа на предприятии // Бухгалтерский учет и аудит. – 2004. – №7. – С.61-65.
6. Савчук В. Внутрішній аудит у системі корпоративного управління підприємством // Економіка України. – 2004. – №5. – С50-55.
7. Інститут внутрішніх аудиторів <http://www.iaa-ru.ru>.

Отримано 26.12.2005

УДК 330.322.5

М.Ю.КУДЕНКО, канд. екон. наук, О.С.СТАРОДУБЦЕВ, канд. військ. наук,
Військовий інститут внутрішніх військ МВС України, м.Харків
В.О.ПАСІЧНИЙ, канд. екон. наук
Харківська національна академія міського господарства

ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ

Розглядаються особливості матеріально-технічного забезпечення на стадіях розвитку, стабілізації і спаду організації, аналізуються зміни в системі ресурсного забезпечення залежно від етапів життєвого циклу.

Діяльність будь-якої організації пов'язана з споживанням матеріально-технічних ресурсів, які необхідні для здійснення виробництва, технічного оснащення технологічних процесів, будівництва нових об'єктів, модернізації і реконструкції, експлуатації будинків, споруд та устаткування, розробки і запровадження у виробництво інноваційної продукції та технологій, а для військових організацій – підтримання військової готовності та виконання певних задач. Для підтримання функціонування організації в нормальному режимі використовуються сировина, матеріали, комплектуючі вироби, різні види устаткування, транспортні засоби, сантехнічні вироби, обчислювальна техніка тощо. Об'єми споживання матеріально-технічних ресурсів залежать від об'ємів виробництва продукції (послуг, робіт), стану основних фондів, наявності в організації об'єктів виробничої і соціальної інфраструктур, а також тривалості життєвих циклів продукції [2-4], технологій, операційних систем [6] і організації в цілому [1, 5]. Під поняттям життєвого циклу розуміють термін часу від моменту створення організації до моменту її ліквідації. Увесь період функціонування організації розподіляється на ряд етапів [1], до яких відносяться: I – виникнення організації; II – становлення (впровадження); III – розвиток; IV – зрілість;

V – спад; VI – банкрутство; VII – ліквідація.

Метою даної роботи є дослідження особливостей матеріально-технічного забезпечення на різних етапах життєвого циклу організації.

На тривалість життєвого циклу впливає багато факторів, до основних з яких відносяться:

- стартові можливості організації, які залежать від умов її створення (на базі діючої організації, шляхом виділення або об'єднання організацій);
- умови створення статутного фонду;
- термін, на який створюється організація, наприклад, для виконання програми, досягнення окремих корпоративних цілей та ін.;
- склад засновників організації;
- умови матеріально-технічного забезпечення операційної діяльності;
- місце розміщення підприємства по відношенню до матеріально-технічних ресурсів і споживачів продукції;
- наявність на місці розташування виробничої та соціальної інфраструктури;
- інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку організації;
- можливість користування державними дотаціями та пільгами по оподаткуванню.

Тривалість життєвого циклу організації значною мірою залежить від життєвого циклу продукції та технології її виробництва тому, що термін нормального функціонування організації залежить від стратегії оновлення продукції – якщо організація стає неспроможною своєчасно виходити на ринок з новою продукцією, то в цьому випадку виникає кризовий стан, що може призвести до банкрутства.

Визначальний вплив на ефективність здійснення операційної діяльності організації здійснює зовнішнє середовище, яке характеризується сукупністю змінних, які перебувають за межами підприємства і не є сферою безпосереднього впливу з боку його менеджменту. Це, насамперед, усі ті організації, а також люди, що пов'язані з даною організацією через виконуваним ним завдання: постачальники, споживачі, акціонери, кредитори, конкуренти, професійні союзи, торгові організації, суспільства споживачів, урядові органи та ін. Крім того, існує другий ряд змінних зовнішнього середовища – соціальні фактори й умови, що, не впливаючи прямо на оперативну діяльність організації, визначають стратегічно важливі рішення, які прийняті її менеджментом.

Найважливіша роль тут належить економічним, політичним, правовим, соціально-культурним, технологічним, екологічним, фізико-географічним факторам і змінним [5].

Організація як відкрита система може вижити тільки у взаємозв'язку із зовнішнім середовищем, під яким розуміють фактори, які сприяють функціонуванню, виживанню та ефективності організації. Розрізняють середовище прямого впливу і середовище непрямого впливу [5]. До *середовища прямого впливу* належать постачальники, трудові ресурси, закони й установи державного регулювання, споживачі й конкуренти, до *середовища непрямого впливу* – стан економіки, науково-технічний прогрес, соціально-культурні та політичні зміни, групові інтереси і події в інших країнах, що стосуються організації. Фактори непрямого впливу можуть не робити безпосереднього впливу на організацію, але позначаються на її діяльності. Як внутрішні, так і зовнішні зміни впливають на організацію у взаємозв'язку, тобто зміна одного фактора може вплинути на зміну інших. Наприклад, зростання цін на нафту потягне за собою підвищення цін у всіх галузях економіки, викличе урядове регулювання нормативів споживання, введення податків на надприбуток нафтових компаній, підвищення цін на комунальні послуги тощо. Така класифікація факторів зовнішнього середовища, на наш погляд, не повною мірою враховує особливості матеріально-технічного забезпечення і ліквідації відходів, які створюються в результаті переробки матеріально-технічних ресурсів, тому доцільно фактори зовнішнього середовища підрозділити на наступні дві групи.

До першої групи слід віднести фактори, пов'язані з ресурсним забезпеченням функціонування організації і збутом її продукції (природні ресурси, трудові ресурси, постачальники, споживачі, транспортна та ринкова інфраструктура, інвестори), а також розміщення відходів виробництва в навколишньому середовищі (викиди забруднень в атмосферу та водні об'єкти, полігони твердих відходів тощо), а також вплив на довкілля різних видів шкідливого випромінювання (радіоактивного, теплового, електромагнітного).

До другої групи слід віднести фактори, що формують умови функціонування підприємства. До таких факторів відносяться: політична обстановка, природні умови, національні особливості, науково-технічний та економічний розвиток, законодавство, рівень міжнародного співробітництва, державні норми і стандарти, відношення населення до розвитку бізнесу, конкуренти тощо.

Наведені фактори відрізняються за характером впливу на функціонування організації та її результати. Так, характер впливу факторів першої групи на діяльність організації формується при підготовці договорів або контрактів на використання тих чи інших ресурсів зовнішнього середовища. Таким чином, рівень впливу факторів зовнішнього середовища першої групи на діяльність організації визначається за участю керівництва організації. У той же час фактори зовнішнього середовища впливають на функціонування організації через формування наступних умов діяльності організації:

- порядку підготовки контрактів чи договорів на використання певного виду ресурсів і постачання продукції;
- формування якості продукції (робіт, послуг);
- здійснення міжнародного економічного співробітництва;
- охорони від забруднення викидами організації навколишнього середовища;
- взаємодії організації з бюджетною сферою держави через податкову систему і одержання державної підтримки для здійснення окремих видів операційної діяльності організації;
- проведення маркетингових досліджень ринку, споживачів та конкурентів тощо.

Слід зазначити, що врахування впливу факторів зовнішнього середовища мають велике значення при вирішенні проблеми матеріально-технічного забезпечення функціонування організації в умовах динамічних змін ринкової ситуації на різних стадіях життєвого циклу організації. В таблиці наведені основні особливості матеріально-технічного забезпечення на різних етапах життєвого циклу організації, з чого видно, що в організації, яка проходить усі етапи розвитку, з кожним етапом її життєвого циклу здійснюються зміни в системі матеріально-технічного забезпечення, обумовлені змінами в об'ємах виробництва, запровадженням у виробництво нових видів продукції, технологій, здійсненням реконструкції та модернізації, введення в дію нових потужностей. Будь-яка зміна в операційній системі відбивається на системі матеріально-технічного забезпечення і потребує зміни в об'ємах ресурсів, їх якості та термінах постачання. Особливо ускладнюється матеріально-технічне забезпечення ресурсами організації при знаходженні її в кризовому стані, коли трансформуються всі зв'язки організації із зовнішнім і внутрішнім середовищем, що призводить до порушення термінів постачання ресурсів через несвоєчасні за них роз-

рахунки.

Матеріально-технічне забезпечення на різних етапах життєвого циклу організації

Етапи життєвого циклу	Заходи щодо матеріально-технічного забезпечення функціонування організації
I етап – виникнення організації	Формування статутного фонду з врахування коштів, необхідних для створення системи матеріально-технічного забезпечення операційної діяльності
II етап – становлення	Створення системи матеріально-технічного забезпечення (формування зв'язків з постачальниками, укладання контрактів, створення страхових запасів)
III етап – розвиток	Розвиток системи матеріально-технічного забезпечення (оптимізація каналів постачання, підвищення надійності системи, зменшення витрат на доставку і зберігання ресурсів, страхування запасів)
IV етап – зрілість	Підготовка системи для матеріально-технічного забезпечення виробництва інноваційної продукції
V етап – спад	Зменшення об'ємів поставок, запасів матеріально-технічних ресурсів, накопичення готової продукції
VI етап – банкрутство	Продаж запасів матеріально-технічних ресурсів
VII етап – ліквідація	Продаж основних і обігових засобів

На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки відносно особливостей матеріально-технічного забезпечення організації на різних етапах життєвого циклу:

- на етапах зростання об'ємів виробництва здійснюється формування каналів матеріально-технічного забезпечення організації;
- при стабілізації об'ємів виробництва здійснюється оптимізація матеріально-технічного забезпечення організації;
- на етапах спаду в більшості випадків зменшується потреба в матеріально-технічних ресурсах, знижуються їх виробничі запаси через недостатність обігових коштів.

1.Василенко В.О. Антикризове управління підприємством. – К.: ЦУЛ, 2003. – 504 с.

2.Ворст Й., Ревентлоу П. Экономика фирмы: Пер. с датск. – М.: Высш. школа, 1994. – 272 с.

3.Гаврилов Д.А. Управление производством на базе стандарта MRP II. – СПб.: Питер, 2003. – 352 с.

4.Павленко А.В., Войчак А.В. Маркетинг. – К.: КНЕУ, 2003. – 246 с.

5.Осовська Г.В., Осовський О.А. Менеджмент організації. – К.: Кондор, 2005. – 860 с.

6.Чейз Р.Б., Эквилайн Н.Д., Якобс Р.Ф. Производственный и операционный менеджмент: Пер. с англ. – 8-е изд. – М.: Изд. дом “Вильямс”, 2003. – 704 с.

Отримано 21.12.2005

УДК 658.5

М.В.ВРОДА

Харьковский национальный экономический университет

РАЗРАБОТКА ПРОГРАММЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ОБОСНОВАНИЯ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ПРОИЗВОДСТВА ДЛЯ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Предлагается программа экономического обоснования диверсификации производства на примере машиностроительных предприятий Украины, позволяющая учесть специфические цели реализации общей стратегии развития предприятия.

Либерализация экономики Украины существенно сузила степень государственного вмешательства в экономику и положила начало активному использованию рыночных механизмов регулирования экономических процессов. Однако, как показывает опыт стран с развитой рыночной экономикой, основной функцией государства должно оставаться стратегическое обеспечение эффективности и устойчивости воспроизводственных процессов национальных субъектов хозяйствования с целью осуществления контроля реализации общенациональных целей. К числу главных субъектов хозяйствования национальной экономики Украины по праву относится машиностроительная отрасль, от уровня развития и эффективной деятельности которой зависят ключевые макроэкономические показатели эффективности промышленного производства. Вместе с тем, невыполнение государством своих обязательств по защите национальных интересов способствует снижению объемов привлечения инвестиционных средств в отечественную экономику и, как следствие, снижению ее конкурентоспособности. Как результат, снизился объем освоенных инвестиций в основной капитал промышленности с 124,9% в 2004 г. к 2003 г., до 107,4% в 2005 г. к 2004 г. Это не могло не отразиться на финансовых результатах предприятий Украины. Так, если в 2004 г. число убыточных предприятий составляло 33,9% от общего их количества, то в 2005 г. было зафиксировано 34,6%, в том числе промышленных предприятий 40%, из них машиностроительных предприятий 39,6% [1]. Рассматривая экономику Украины с точки зрения перспектив развития международных экономических отношений, следует обратить внимание на общий рейтинг конкурентоспособности страны, который во многом и предопределяет ее возможности по привлечению иностранных инвестиций для реали-